

חוזר מקצועי

פאהן קנה ושות'
משרד ראשי:
מגדל לוינסטיין
דרך מנחם בגין 23
תל-אביב 66184
ת"ד 36172, מיקוד 61361

טל" 03-7106666
פקס' 03-7106660
www.gtfk.co.il

בעקבות המשבר הפיננסי - דגשים לדוחות הכספיים לרבעון השלישי

29 באוקטובר 2008

שלום רב,

בימים אלה, פוקד משבר פיננסי את השווקים הגלובאליים, אשר מתאפיין, בין היתר, בתנודתיות רבה בשערי חליפין, במחירי סחורות (Commodities) ובשווי ההוגן של נכסים פיננסיים ונכסי נדל"ן. כידוע, לאירועים הקשורים במשבר הפיננסי השפעה על שוק ההון בישראל ובין היתר, על הנזילות, מצב העסקים, ויכולתם של התאגידים בישראל להשגת מימון לפעילותם השוטפת וארוכת הטווח בארץ ובעולם. בעקבות המשבר פורסמו על ידי סגל הרשות לניירות ערך מספר הנחיות חדשות וחודדו מספר הנחיות קיימות לפיהן נדרשים תאגידים מדווחים לפעול בבואם לערוך את הדוחות הכספיים לרבעון השלישי של שנת 2008.

חוזר זה נועד לחדד מספר היבטים חשובים הקשורים לדוחות הכספיים ביניים לרבעון השלישי של שנת 2008. לאור התנודתיות הגבוהה בה התאפיינו שווקי ההון בחודשים האחרונים ולאור הירידות החדות שחלו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים ונכסי נדל"ן (בארץ אך בעיקר ברחבי העולם), במהלך הרבעון השלישי ולאחריו, עשוי לעלות הצורך בבחינת השווי ההוגן של נכסים פיננסיים ואחרים, בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים מסוימים. להלן תמצית התקנים אשר עשוי לעלות בגינם הצורך בבחינת השווי ההוגן של נכסים כאמור וכמו כן, להלן תמצית הנחיות הרשות לניירות ערך שנזכרו לעיל.

היבטי מדידה וגילוי של תקני דיווח כספי בינלאומיים:

- תקן חשבונאות בינלאומי מספר 36, ירידת ערך נכסים

בהתאם לתקן זה ישות נדרשת לבחון בכל תאריך מאזן אם קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך של נכס. אם מתקיים סימן כלשהו, על הישות לאמוד את הסכום בר ההשבה של הנכס. סעיף 12 לתקן מפרט מספר סימנים המצביעים על ירידת ערך אותם ישות נדרשת לשקול כמינימום לצורך קביעת הצורך באמידת הסכום בר ההשבה של נכסים. בין הסימנים המפורטים בתקן ניתן לציין:

- ירידה משמעותית בערך השוק של הנכס מעבר לחזוי כתוצאה משימוש רגיל
- שינויים משמעותיים בעלי השפעה שלילית על הישות שחלו במהלך התקופה
- במהלך התקופה חלה עלייה בשיעורי הריבית או בשיעורי תשואה אחרים על השקעות בשוק.

- תקן חשבונאות בינלאומי מספר 40, נדל"ן להשקעה

בהתאם לתקן זה ישות רשאית לבחור לטפל בנכסי נדל"ן אשר בתחולת התקן במודל השווי ההוגן או במודל העלות. ישות הבוחרת במודל השווי ההוגן תציג את השווי ההוגן של נכסי נדל"ן בהתאם לתנאי השוק בתאריך המאזן וישות הבוחרת במודל העלות תציג את נכסי הנדל"ן בהתאם למודל תקן חשבונאות בינלאומי 16, דהיינו בעלות בניכוי פחת נצבר ובניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו. בנוסף, ירידות ערך של נדל"ן להשקעה מטופלות בהתאם לעקרונות תקן חשבונאות בינלאומי 36 הנזכר לעיל.

כידוע לכל, אירעו במהלך החודשים האחרונים אירועים העשויים להוות "סימנים המצביעים על ירידת ערך של נכס" ובהתאם עשוי לעלות הצורך בביצוע הערכה של הסכום בר ההשבה של לא מעט נכסי נדל"ן (ובמקרים מסוימים אף נכסי רכוש קבוע). לפיכך יש לבחון בתשומת לב היכן נדרש לבצע הערכות שווי כאמור.

- תקן חשבונאות בינלאומי מספר 39, מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה

בהתאם לתקן זה נכסים פיננסיים מטופלים לפי אחת מארבע הגישות הבאות:

- נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד המטופלים בכל תאריך מאזן בשווים ההוגן;
- הלוואות וחייבים המטופלים בעלות מופחתת תוך שימוש בשיטת הרבית האפקטיבית;
- השקעות המוחזקות לפדיון יימדדו בעלות מופחתת תוך שימוש בשיטת הרבית האפקטיבית;
- נכסים פיננסיים זמינים למכירה יימדדו בכל תאריך מאזן בשווי הוגן תוך זקיפת השינויים להון העצמי;
- בהתאם לקביעות התקן, בכל תאריך מאזן ישות נדרשת להעריך האם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך של נכס פיננסי או קבוצת נכסים פיננסיים. אם קיימת ראייה כאמור ישות נדרשת ליישם עקרונות מסוימים לגבי נכסים פיננסיים המטופלים בעלות מופחתת (הלוואות וחייבים והשקעות המוחזקות לפדיון) ולגבי נכסים פיננסיים זמינים למכירה בכדי לקבוע את סכום ההפסד מירידת ערך. בין

האירועים אותם מפרט התקן, המהווים ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, מונה התקן את האירועים הבאים:

- קשיים משמעותיים של המנפיק או החייב;
- הפרת חוזה, כמו אי עמידה בתנאים או פיגור בתשלומי רבית או קרן;
- נעשה צפוי כי הלווה יכנס להליך פשיטת רגל או ארגון מחדש;
- היעלמות שוק פעיל כתוצאה מקשיים פיננסיים;
- שינויים בעלי השפעה שלילית בסביבה הטכנולוגית או הכלכלית בה פועל המנפיק.

כידוע לכל, עקב המשבר הפיננסי, אירעו בשווקים אירועים רבים העשויים להוות ראייה אובייקטיבית לירידת ערך וכתוצאה מכך, עולה הצורך בבדיקת ירידת ערך נכסים פיננסיים, שתבצע בהתאם לקטגוריה בה הנכסים מסווגים על פי העקרונות המפורטים בתקן חשבונאות בינלאומי מספר 39. יצוין בהקשר זה כי בהתייחס לנכסים פיננסיים זמינים למכירה המוצגים בשווי הוגן יידרש לשקול את הצורך בזקיפה לדוחות רווח והפסד, הפסדים מירידת ערך שנזקפו ישירות להון העצמי (היינו, לקבוע האם מדובר בירידת ערך זמנית או שאינה זמנית).

- תקן חשבונאות בינלאומי מספר 28, השקעות בחברות כלולות

לאחר יישום שיטת השווי המאזני בהתאם לעקרונות תקן חשבונאות בינלאומי מספר 28, השקעות בחברות כלולות, יידרש ליישם את עקרונות תקן חשבונאות בינלאומי מספר 39 בכדי לקבוע את הצורך בהפסד כלשהו מירידת ערך ההשקעה נטו בחברה הכלולה. בקביעת סכומו של הפסד כאמור יידרש ליישם את עקרונות תקן חשבונאות בינלאומי מספר 36, ירידת ערך נכסים. במקרים בהם יעלה הצורך בבחינה של ירידת ערך, תבצע הבדיקה להשקעה בכללותה כשהיא כוללת יתרת מוניטין כלשהי בגין החברה הכלולה.

מתן גילוי בדוחות הכספיים ובדוחות הדירקטוריון בהתאם להנחיות הרשות לניירות ערך ותקנות ניירות ערך (כולל בגין הנחיות שטרם קיבלו תוקף סופי במועד כתיבת נייר זה אך ייתכן ותאושרנה בטרם החתימה על הדוחות הכספיים ביניים לרבעון השלישי של שנת 2008):

- FAQ 14: הגילוי הנדרש בדוח הדירקטוריון בקשר עם ירידת ערך נכסים פיננסיים.

במסגרת ה-FAQ נידונה השאלה - האם תאגיד מדווח אשר הכיר בדוחות הכספיים בהפסדים בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה ישירות בהון העצמי, נדרש לגלות בדוח

הדירקטוריון מהן הראיות שעמדו בפניו בעת קביעת הטיפול החשבונאי האמור והאופן בו הובאו בחשבון ובמידה וכן- מהי מתכונת הגילוי הנדרש?
לדעת סגל הרשות, כאשר תאגיד מחזיק בנכס פיננסי זמין למכירה ובמהלך תקופת הדוח נזקפו בגינו הפסדים ישירות להון העצמי, חלף זקיפתם לרווח והפסד, במסגרת דוח הדירקטוריון, עליו לתת הסברים בנפרד לגבי כל נכס כזה אשר הוכר בגינו הפסד מהותי ישירות בהון העצמי. ההסברים כאמור יכללו את כל המידע הנדרש לצורך הבנת הטיפול החשבונאי שננקט והבסיס לו ולכל הפחות:

1. הסיבות בגינן לא הוכרה הירידה בשווי ההוגן בדוח רווח והפסד.
2. הראיות ששימשו את התאגיד בהחלטתו כי אין מדובר בירידת ערך.

- גילוי בדבר שינויים בסביבה הכלכלית, השלכות המשבר בשוקי ההון וסיכונים שוק

על רקע המשבר הפוקד לאחרונה את השווקים הפיננסיים ברחבי העולם, סגל רשות ניירות ערך הבהיר את עמדתו במספר נושאים:

א. האירועים בהם מתאפיינים השווקים הפיננסיים לאחרונה הנם "אירועים חריגים" כמשמעותם בתקנה 48 (ג) (3) (ב) לתוספת השנייה לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל 1970- (להלן - "התקנות") ולכן על הדירקטוריונים של התאגידים המדווחים להתייחס במסגרת דוח הדירקטוריון לרבעון השלישי של 2008, בין היתר, גם להשפעות האירועים על התאגיד, ובכלל זה השפעה על:

1. המצב הכספי של התאגיד ובכלל זה הרכב ושווי נכסים ומקורות לפירעון התחייבויות;

2. תוצאות הפעילות;

3. נזילות ואיתנות פיננסית;

4. מקורות מימון, ובכלל זה יכולת התאגיד להשיג מימון לפעילויותיו השוטפות וארוכות הטווח;

5. מצב עסקיו, ובכלל זה מדיניות התאגיד לגבי אותם עסקים מהותיים לפעילותו ברמה האסטרטגית והתפעולית.

ב. בהתאם לתקנה 48 (ג) (5) לתקנות, שעניינה הסברי דירקטוריון בקשר עם אירועים לאחר תאריך המאזן, על תאגיד מדווח להתייחס גם להשפעות השונות של המשבר, אשר חלו לאחר תאריך המאזן (קרי, לאחר ה- 30 בספטמבר 2008), ככל שיש כאלה.

ג. על פי תקנה 10 (ב) (7) לתקנות, על תאגיד מדווח לכלול, במסגרת דוח הדירקטוריון התקופתי, גילוי בדבר חשיפתו לסיכונים שוק ולדרכי ניהולם ("דוח גלאיי"), וזאת בהתאם למתכונת המפורטת בתוספת השנייה לתקנות, כאשר הגילוי שיש לתת, הינו איכותי וכמותי. בהתאם להוראת תקנה 48 (ג) (7) לתקנות, על תאגיד מדווח

ליתן גילוי בדוח הדירקטוריון הרבעוני לשינויים מהותיים מאוד שחלו ביחס לחשיפה לסיכוני שוק ודרכי ניהולם ממועד הדוח השנתי.

- גילוי בדבר חשיפה להשפעת השינויים במטבעות חוץ ובמחירי סחורות וחומרי גלם על תאגיד

בהתאם להוראות התוספת השנייה לתקנות, תאגידי החשופים מהותית לסיכוני מטבע ו/או לשינויים חדים במחירי סחורות וחומרי גלם, נדרשים לתת גילוי במסגרת דוח הדירקטוריון לדוחות הביניים, לפרמטרים הבאים:

1. ביחס לתקופה שממועד המאזן ועד למועד פרסום הדוחות הכספיים לרבעון - היקף החשיפה של התאגיד לשינויים שחלו בתקופה זו בשערי החליפין, מחירי סחורות וחומרי גלם והשפעתה האפשרית של החשיפה על תוצאותיו העסקיות של התאגיד. גילוי זה, יש לתת במסגרת החלק בדוח הדירקטוריון המתיחס לאירועים לאחר תאריך המאזן.
2. ביחס לתקופה המתחילה ביום תחילת הרבעון ומסתיימת במועד פרסום הדוחות הכספיים לרבעון - הדיונים שנערכו על ידי האורגנים של התאגיד (לרבות, דיוני ועדת הביקורת ודירקטוריון התאגיד) בנוגע לחשיפה המטבעית ו/או לחשיפה לשינויים במחירי סחורות וחומרי גלם, של התאגיד וכן החלטות שנתקבלו במסגרת דיונים אלה בקשר עם האסטרטגיות אותן התאגיד יאמץ על מנת לצמצם את החשיפה שלו לסיכון שערי המטבע. אסטרטגיות כאמור, עשויות לכלול, בין היתר, הקבלה בין שער החליפין לפיו מבוצעת רכישה מספקים לבין שער החליפין לפיו מבוצעת מכירה ללקוחות, הגנה באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים וחוזים עתידיים, העלאת מחירי המכירה של מוצרי התאגיד ללקוחותיו, צמצום פעילות הייצור בישראל, שימוש בחומרי גלם תחליפיים, שינוי מדיניות החזקת מלאי וכדומה.

- צירוף הערכות שווי מהותיות מאד ששימשו לקביעת ערכם של נתונים בדוח הרבעוני (לרבות קביעה כי אין צורך בשינוי ערכם של נתונים כאמור)

בהתאם לאמור לעיל במסגרת הדיון בדבר היבטי מדידה וגילוי של תקני דיווח כספי בינלאומיים, ייתכן ויידרש מחברות מסוימות לבצע הערכות שווי לנכסים מסוימים (בעיקר נכסי נדל"ן ונכסים פיננסיים לא סחירים כולל חברות כלולות). במקרים בהם מדובר בהערכות שווי המתייחסות לנכסים מהותיים מאד יעלה הצורך בצירוף הערכות השווי לדוחות הביניים של הישות המדווחת. במקרים אלה יש להקפיד שהערכת השווי המצורפת תהיה ערוכה בהתאם לעקרונות סעיף 8ב לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל - 1970.

- פירעון התחייבויות צפויות של התאגיד - ת126 (לא פומבי)

ביום 6 באוקטובר 2008 התווסף למערכת המגנ"א טופס חדש שעניינו "פרעון התחייבויות צפויות של התאגיד" (ת126- לא פומבי) (להלן: "הטופס"). טופס זה נועד לרכז את הנתונים בדבר עיתוי וסכום התשלומים הצפויים לצורך פרעון התחייבויות שונות העומדות לחובת התאגיד. דיווח זה מחולק למספר קטגוריות לפי האפשרויות השונות המופיעות בטופס וכפי שיובא להלן. בטופס ייכללו נתונים אודות פרעונות התחייבויות צפויות של התאגיד המדווח לתקופה של 5 השנים הקרובות, תוך פירוט של:

- א. אג"ח שהונפקו לציבור ומוחזקות בידי הציבור (דו"ח סולו).
- ב. אג"ח פרטיות ואשראי חוץ בנקאי (דו"ח סולו).
- ג. התחייבויות לבנקים בישראל (דו"ח סולו).
- ד. התחייבויות לבנקים בחו"ל (דו"ח סולו).
- ה. טבלת סיכום לטבלאות א-ד' של סך אשראי בנקאי, חוץ בנקאי ואג"ח (דו"ח סולו).
- ו. חשיפת אשראי חוץ מאזני (דו"ח סולו).
- ז. חשיפת אשראי חוץ מאזני (דו"ח מאוחד).
- ח. סך אשראי בנקאי, חוץ בנקאי ואג"ח של כלל החברות המאוחדות.

את הדוח (שיוגש במתכונת ת126 - לא פומבי כאמור לעיל) חברות יידרשו להגיש בד בבד עם הגשת הדוח הרבעוני והתקופתי, למעט הדוח הראשון אותו נדרש היה להגיש באופן חד פעמי עד לתאריך 27 באוקטובר 2008. פרטים אודות אופן מילוי הדוח והסברים נוספים ניתן למצוא באתר הרשות לניירות ערך תחת לשונית "מבנה דיווחים אלקטרוניים לרשות". כמו כן בעקבות פניות רבות שנעשו לרשות לאחר פרסום ההנחיה בדבר טופס ת126, מצא לנכון סגל הרשות לפרסם קובץ מרוכז של השאלות המרכזיות שעלו בדבר יישומו.

- גילוי תזרים המזומנים החזוי למימון פירעון התחייבויות התאגיד (טיטת הנחיה)
מליאת רשות ניירות ערך אישרה לאחרונה לפרסם הנחיה המחייבת חברה מדווחת, שתעודות התחייבות שהנפיקה מוחזקים בידי הציבור בתאריך פרסום הדוחות הכספיים (התקופתי או הרבעוני, לפי העניין) לפרסם את פירוט המקורות הכספיים (דו"ח תזרים) מהם היא צפויה לפרוע את התחייבויותיה במהלך השנתיים שלאחר מועד פרסום הדו"ח הכספי (להלן - תקופת תזרים המזומנים).
חברות בהן נודע לדירקטוריון על קיומם של סימני אזהרה מסוימים בקשר עם יכולתן לעמוד בהתחייבויותיהן, תידרשנה לפרסם דו"ח תזרים, כאמור לעיל.
להלן סימני האזהרה שנכללו בהנחיה:

1. גירעון בהון העצמי;

2. הון חוזר שלילי ;
 3. תזרים מזומנים שלילי לאורך תקופה ;
 4. הפניית תשומת לב של רואי החשבון של החברה בנסיבות המעידות על קשיים פיננסיים ;
- יש לשים לב כי על אף סימני האזהרה הנ"ל, הדירקטוריון רשאי שלא לפרסם את דו"ח התזרים והסבריו לו אם קבע כי אין חשש סביר שהתאגיד לא יעמוד בהתחייבויותיו הקיימות והצפויות לתקופת תזרים המזומנים בהגיע מועד קיומן (להלן - מבחן התזרים). במקרה כאמור, עובדה זו תצוין בדוח הדירקטוריון תוך תיאור הבחינה שהתבצעה. לסיכום, בתאגיד שמתקיים בו סימן מסימני האזהרה שפורטו לעיל, עומדות בפני הדירקטוריון שתי אפשרויות:
1. פרסום קביעתו כי אין חשש סביר שהתאגיד לא יעמוד בהתחייבויותיו הקיימות והצפויות לתקופת תזרים המזומנים, או
 2. פרסום דוח תזרים והסבריו לו.

טיוטת ההנחיה שאישרה מליאת הרשות פורסמה באתר הרשות. לאחר שתתקבלנה תגובות הציבור לטיוטה היא תפורסם שוב, בנוסחה הסופי, ותיכנס לתוקף החל מיום פרסומה.

בברכה,
פאהן קנה ושות'